

”אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים” הלקח הנשגב מעבודת הכהנים שמדתם חסד להמתיק הדין על ידי שמלמד תורה לאחרים

הרי מבואר שתלמיד חכם העוסק בתורה לבד ואינו מלמד לאחרים שולט בו הדין הקשה, לכן תלמידי רבי עקיבא שלא לימדו תורה זה לזה פגעה בהם מדת הדין. אמנם כל משכיל יבין כי עדיין צריך ביאור להבין, מדוע מגיע עונש כל כך גדול לתלמיד חכם שעוסק בתורה לבד, וכמו שתמה ב”ילקוט הגרשוני” בדרך מליצה: ”וכי לא היה לו עוד את מי לקלל, אם לא את התלמיד חכם העוסקים לבדם בהלכה, והלא בתורה הם עוסקים”.

”תורה ללמדה זו היא תורה של חסד”

רחש לכי דבר טוב לבאר כל זה, בהקדם לפרש פסוק שהוא מפורסם ברוב מצוות התורה, ונזכר לראשונה בפרשת וארא (שמות ו-י): ”וידבר ה' אל משה לאמר”. וכתב הרמב”ן (שם): ”וידבר ה' אל משה לאמר, אמרו המפרשים כי מילת לאמר בכל התורה לאמר לישראל”. וכן כתב הרד”ק ב”ספר השרשים” (שורש אמר): ”וידבר ה' אל משה לאמר, פירושו לאמר לישראל”. וכן פירש רבינו בחיי פרשת בא (שמות יג-א): ”וידבר ה' אל משה לאמר. על דרך הפשט מה שהוסיף לאמר, כלומר לאמר לישראל”.

ונראה לבאר לפי זה מה שפתח הכתוב בלשון דיבור ”וידבר”, וסיים בלשון אמירה ”לאמר”, על פי מה ששינינו במשנה מאמרו של רבן יוחנן בן זכאי (אבות פ”ב משנה ח): ”אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת”. ופירשו ב”מדרש שמואל” וב”עבודת ישראל” (אבות שם) הכוונה בזה, אם למדת תורה הרבה אל תחזיק את הטובה של תורה זו שלמדת לעצמך, אלא תלמד אותה לאחרים, ”כי לכך נוצרת”, שעיקר יצירתו של אדם בעולם הזה היא רק כדי שישפיע מתורתו לאחרים.

מוסיף ה”עבודת ישראל” כי ענין זה שהאדם נברא רק כדי ללמד, רמוז בפסוק (איוב ה-ז): ”כי אדם לעמל יולד”, שכן לעמ”ל הוא ראשי תיבות ל”למוד על מנת ללמד, לכן יפה אמר רבן יוחנן

אמנם ראוי ליישב הפליאה הגדולה שהתפלאו רבים וטובים, בראשם הגה”ק רבי צבי אלימלך מבלאז'וב זי”ע בספרו ”צבי לצדיק” (מועדים אייר מאמר ג סימן ז):

”מעולם תמהתי על דברי הש”ס, שכל הכ”ד אלף תלמידי רבי עקיבא מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, שהוא באמת תמוה ופלא להבין שבשביל חטא קל כזה יתמו כל האלפים האלה, גדולי עולם מקבלי תורה מפי רבי עקיבא עד משה רבינו ע”ה, יתמו וימותו כולם על שלא נהגו כבוד זה לזה”.

ומבאר ה”צבי לצדיק” הענין בזה על פי מה שמצינו במדרש (קהלת רבה יא-ו), כי אחרי שמתו כל כ”ד אלף תלמידי רבי עקיבא, סמך רבי עקיבא את תלמידיו החדשים ואמר להם: ”הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן, מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה”. על פי האמור מבאר ה”צבי לצדיק” הפגם הגדול של תלמידי רבי עקיבא:

”והענין הוא, שהתלמידים הראשונים לא היו רוצים להנות זה לזה בתורה מחמת שנאה, ולא היה מגלה כל אחד ואחד לחבירו מה שיודע וקיבל מרבו מפני השנאה שביניהם, וממילא מובן המכשלה הגדולה שיצא מזה, אחר שכל עיקר בחינת תורה שבעל פה נסמכת, על המקבלים איש מפי איש עד משה רבינו ע”ה, ואחר כי חיים הם למוצאייהם כתיב, והם עשו להיפך לפיכך נענשו מדה כנגד מדה היפך בחינת החיים המובטח למוצאייהם”.

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שפגעה בהם מדת הדין הקשה, על פי מה שדרשו בגמרא (ברכות סג:) מקרא שכתוב (דברים כז-ט): ”הסכת ושמע ישראל, עשו כמות כמות ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה, כדרכי יוסי ברבי חנינא, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב (ירמיה נ-לו) חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאייהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה”.

בפרשתנו פרשת אמור (ויקרא כא-א): ”וידבר ה' אל משה, אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו”. צריך ביאור מה ששינה הכתוב שלא הזכיר כלל לשון דיבור כפי שנהוג בכל התורה, כמו (שמות כה-א): ”וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל וגו', והיה לו לומר: ”וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם” וגו', והנה במקום זה הזכיר רק לשון אמירה: ”וידבר ה' אל משה, אמור אל הכהנים בני אהרן, ואמרת אליהם”. וכבר הרגיש בכך ה”אור החיים” הקדוש: ”צריך לדעת למה שינה מסדר הרגיל לומר בכל התורה, דבר אל וגו'”.

עוד ראוי להתבונן במה שעמד רש”י על כפל הלשון: ”אמור אל הכהנים”, ”ואמרת אליהם”, והביא הביאור על כך ומקור הדבר בגמרא (יבמות קיד.): ”אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים”. כלומר הכהנים הגדולים צריכים לשמור גם על הכהנים הקטנים שלא יטמאו בטומאת מת, וצריך ביאור מה שהזהיר הקב”ה על כך דוקא אצל הכהנים בני אהרן [בגמרא (שם) מבואר שגם אצל שרצים ודם הזהיר הכתוב את הגדולים על הקטנים].

כ”ד אלף תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה

בהיותנו בימי ספירת העומר שבהם אנו מתאבלים על מיתת כ”ד אלף תלמידי רבי עקיבא, דבר בעתו מה טוב להתבונן על מה ששינו בגמרא (יבמות סב):

”אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמים, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמעון, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת”.

**מדוע לא נזכר בכתוב לשון דיבור כי אם אמירה:
"ויאמר ה' אל משה, אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם"**

**ישוב הפליאה: מדוע פגעה מדת הדין בכ"ד אלף
תלמידי רבי עקיבא שמתו משום שלא נהגו כבוד זה בזה**

**מדרש: רבי עקיבא אמר לתלמידיו החדשים:
"הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה"**

**יסוד גדול: התורה שנקראת "אמת" היא דין,
כדי להמתיקה צריך ללמדה לאחרים בבחינת "תורת חסד"**

כל זאת: "תורה דכתיב בה אמת, דכתיב (משלי כג-כד) אמת קנה ואל תמכור, אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין, דין דלא כתיב ביה אמת הקב"ה עושה לפנים משורת הדין".

נמצינו למדים מזה יסוד גדול בענין עסק התורה, כי התורה עצמה שנקראת "אמת" היא בבחינת דין גמור, עד כדי כך שבג' שעות הראשונות כאשר הקב"ה יושב ועוסק בתורה, אין הקב"ה עושה בהן לפנים משורת הדין. אך יש לתמוה על זה, וכי יעלה על הדעת שכאשר איש ישראל עוסק בתורה שנקראת אמת, הוא מעורר על עצמו את הדין שאין בו לפנים משורת הדין, הלא מקרא מלא דיבר הכתוב במעלת עסק התורה (משלי ג-טז): "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד".

וכבר הרגיש בכך ב"יערות דבש" להגריי אייבשיץ זצ"ל (ח"ב דרוש יד ד"ה והנה בענין מזון), ותירץ בלשון קדשו:

"ואמרו תורה כתיב ביה אמת, אין עושה לפנים משורת הדין, והיינו כשאין אנחנו עושים לפנים משורת הדין, אבל כשאנחנו עושים לפנים משורת הדין, זהו הדין לאמיתו לגמול גם כן אתנו לפנים משורת הדין, ולכך אמרו (ב"מ ל:): שחרבה ירושלים בשביל שלא הלכו לפנים משורת הדין והעמידו דבריהם על דין תורה, ולכך הקב"ה עשה בהם בדין".

אמנם לפי דברינו יש ליישב קושיא זו בדרך מרווח, כי מטעם זה צריך ללמוד תורה על מנת ללמד, כפי שלמדנו פירוש המשנה: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת", כי היות שהתורה מצד עצמה שנקראת אמת היא דין גמור, על כן מוטלת עלינו החובה ללמדה לאחרים שזהו מעשה של חסד גמור, ועל ידי חסד זה אנו ממתיקים את הדין של התורה שנזכה מדה כנגד מדה להנהיגת החסד לפני משורת הדין.

הזה הוא רק במדת החסד, כי בלי מדת החסד אינו יכול להתקיים במדת הדין, לכן תלמד את התורה לאחרים בבחינת: "ותורת חסד על לשונה".

על פי האמור הרווחנו להבין העונש הקשה של תלמיד חכם העוסק בתורה לבד בלי חבורה, כי כאשר עוסקים בתורה בחבורה לפחות בשנים, דהיינו או רב עם תלמידו, או שני חברים, כי אז הם מלמדים תורה זה לזה בבחינת "תורת חסד" וממתיקים את הדין, אבל תלמיד חכם שעוסק בתורה לבד ואינו מלמדה לאחרים בבחינת "תורת חסד", כי אז שולט עליו ח"ו הדין בבחינת: "חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה", כי אין בכוחם להמתיק הדין בבחינת "תורת חסד".

תורה שנקראת אמת אין בה לפנים משורת הדין

ונראה להרחיב הביאור על אומרם: "תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד", על פי מה ששינונו בגמרא (עבודה זרה ד:), כי בראש השנה אין להתפלל ביחיד תפלות מוסף בשלש שעות הראשונות, כי מאחר שהוא זמן של דין שמא יעיינו במעשיו וידחו את תפלתו, מקשה על כך בגמרא מדברי רב יהודה אמר רב (שם ג:):

"שתים עשרה שעות הוי היום, שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן את כל העולם כולו, כיון שרואה שנתחייב עולם כליה, עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים, רביעיות יושב ומשחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו".

הרי מבואר כי בשלש שעות הראשונות אין הקב"ה דן את כל העולם אלא יושב ועוסק בתורה, ומתיר הגמרא בתירוץ השני, כי הן אמת שבג' שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה, עם

בן זכאי: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך", כלומר אל תחזיק את התורה שלמדת לעצמך, "כי לכך נוצרת", שהרי עיקר יצירתו של אדם הוא כדי שילמד מתורתו לאחרים.

חשבתי דרכי לפרש על פי דרכו בקודש מאמר זה: "כי לכך נוצרת", על פי מה ששינונו בגמרא (סוכה מט:): "מאי דכתיב (משלי לא-כו) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד, אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד, איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד".

והנה כאשר נתבונן נראה שיש קשר בין שני הפירושים בגמרא, כי מי שעוסק בתורה לשמה משום שכל רצונו לעשות נחת רוח ליוצרו, אינו לומר תורה רק לעצמו, אלא מלמדה גם לאחרים כדי להגדיל כבוד שמים. ויש לומר כי זהו הפירוש של "תורה לשמה", כי "תורה" היא מלשון הוראה להורות לאחרים, לכן מי שמלמד מתורתו לאחרים הרי זה בבחינת "תורה לשמה", כלומר שעוסק בתורה "לשמה" כדי למלא מה שרמוז בשמה "תורה".

המלמד לזולתו "תורת חסד" הרי הוא ממתיק את הדין

והנה ידוע מה שפירש רש"י על הפסוק (בראשית א-א): "בראשית ברא אלקים, ולא אמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים". מבואר מזה שאין העולם יכול להתקיים במדת הדין בלי מדת החסד.

נמצא לפי זה כי אם האדם מלמד תורה לזולתו בבחינת "תורת חסד", מאחר שכלל גדול הוא (מגילה יב:): "במדה שאדם מודד בה מודדין לו", לכן מתנהג הקב"ה גם עמו במדת החסד כדי שיוכל להתקיים בעולם הזה, כמו שאנו אומרים בברכת אבות: "מכלכל חיים בחסד", אבל אם אינו רוצה ללמד תורה לאחרים, באופן שלימוד תורתו אינה בבחינת "תורת חסד", על ידי זה אין הקב"ה מתנהג עמו במדת החסד כי אם במדת הדין, ואז אינו יכול להתקיים בעולם הזה.

הנה כי כן זהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך" - אל תחזיק את התורה שלמדת לעצמך, אלא תלמדה לאחרים בבחינת "תורת חסד", ומפרש הטעם: "כי לכך נוצרת", שהרי עיקר יצירת האדם בעולם

ויש להרחיב הביאור בזה על פי מה שכתב החתם סופר ב"תורת משה" (פרשת קדושים), לפרש דברי רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". וצריך להבין דקדוק הלשון: זה כלל גדול "בתורה" ולא אמר סתם: "זה כלל גדול". וביאר הענין על פי מה ששינוי בגמרא (ב"מ סב.) על הפסוק (ויקרא כה-לו):

"וחי אחיך עמך, שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהם קיתון של מים, אם שותין שניהם ממים, ואם שותה אחד מהם מגיע לישוב, דרש בן פטורא, מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולימד, וחי אחיך עמך, חייך קודמין לחיי חבריך".

מבואר מדברי רבי עקיבא כי בעניני גשמיות: חייך קודמין לחיי חברך, אם כן איך אפשר לקיים מצות: "ואהבת לרעך כמוך", שצריך לאהוב חברו כעצמו ממש. אלא אומר ה"חתם סופר" כי מטעם זה דקדק רבי עקיבא לומר: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" - "בתורה" דייקא, כי דוקא בעניני עולם הזה חייך קודמין, והנה הדברים בלשון קדשו:

"אבל בחיי הנצחיים דהיינו בלימוד התורה, חייב ללמד אחרים אפילו הוא מבטל עצמו מלימודו, מכל מקום חייב ללמד עם אחרים, ועל כן אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, דבענין לימוד התורה הוא כלל גדול לאהוב חברו כמוך, ומכל מקום לא אמר רק כמוך, כי על ידי זה שמלמד לאחרים גם הוא עושה מצוה ומזכה עצמו ושניהם שוים".

מעתה אם נצרף מה שלמדנו מדברי המדרש, שיעקר הפגם של תלמידי רבי עקיבא היה בכך: "שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה", יתבאר ביתר שאת מה שאמר רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", כי אחרי שאיבד כ"ד אלף תלמידיו על שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, מצא לנכון להזהיר תלמידיו החדשים: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה" - בתורה דייקא צריך לאהוב את חברו כמותו, שילמד מתורתו לחבירו ולא יחזיקנה לעצמו כפי שעשו כ"ד אלף התלמידים שמתו.

רבי עקיבא מסר נפשו ללמד תורה ברבים לתקן מה שלא השריש דבר זה בתלמידיו

רחש לבי לומר רעיון חדש בדחילו ורחימו, כי על פי האמור יפתח לנו פתח כחודו של מחט להבין מעט מזעיר, מה שהכניס עצמו רבי עקיבא בסוף ימיו בסכנה ללמד תורה ברבים במסירות נפש כמבואר בגמרא (ברכות סא):

"וידבר ה' אל משה לאמר", הקב"ה לימד את משה להמתיק הדיבור הקשה של התורה לאמירה רכה

זוהר הקדוש: שורש נשמת הכהנים מומדת החסד, לכן מסר הקב"ה בידם לברך את ישראל במדת החסד

"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" -

אהרן המתיק הדין מישראל על ידי שלימדם "תורת חסד"

"אמור אל הכהנים בני אהרן" - שילכו בדרכו,

"להזהיר גדולים על הקטנים", שילמדו את ישראל דרכי התורה

הוא משפיע מתורתו לאחרים, כי אם הוא עוסק בתורה עם חבר, הרי הם משפיעים תורה זה לזה יותר ממה שמקבלים מרבתיים, זאת ועוד שהרי אפילו התלמיד משפיע יותר לרבו ממה שרבו משפיע לו כי "מתלמידי יותר מכולן", ועל ידי זה נמתקים הדינים מצד האמת של התורה, כי כל אחד יש בכוחו להשפיע מתורתו לאחרים.

מעתה יפתח לנו פתח להבין מעט מזעיר הטעם שנתעורר הדין הקשה על כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, כי מאחר שלמדו שלא על מנת ללמד, כי לא נהגו כבוד זה בזה שימסור כל אחד לחבירו מה שלמד והשיג מרבי עקיבא רבם, לכן התעורר עליהם הדין הקשה של התורה שנקראת "אמת", כי לא היתה בידם ההמתקה של "תורת חסד", שהיא רק על ידי שמלמד האדם מתורתו לאחרים.

וזהו שהזהיר רבי עקיבא את תלמידיו החדשים: "הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה", לכן היתה חסרה להם הבחינה של: "תורת חסד" הממתיקה את הדין, "אתם לא תהיו כן, מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה", ועל ידי זה נתמלאה כל ארץ ישראל "תורת חסד" שהמתיקה כל הדינים מישראל שנתהפכו לחסדים ורחמים.

"ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה"

ונראה פשוט כי לזה נתכוון התנא רבי עקיבא שדרש על הפסוק (ויקרא יט-יח): "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". כפי שהביא רש"י לשון ה"תורת כהנים": "אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה". לפי האמור נראה שרבי עקיבא דרש כן לאור האסון הכבד שפקד אותו, שבתקופה כל כך קצרה איבד את כל כ"ד אלף תלמידיו משום שלא נהגו כבוד זה לזה בתורה, לכן מי כמוהו ראוי לומר: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה".

הנה כי כן זהו שדרשו בגמרא על הפסוק: "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה... תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד", כי אם אינו מלמדה הרי התורה מצד עצמה אינה של חסד אלא דין גמור, ורק אחרי שמלמדה לאחרים היא נעשה בבחינת "תורת חסד", כי דיני התורה נמתקים על ידי החסד שמלמדה לאחרים.

"הרבה למדתי מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן"

ועתה בא וראה כי על פי האמור יומתק להבין מה ששינוי בגמרא (תענית ז.): "אמר רב נחמן בר יצחק, למה נמשלו דברי תורה כעץ, שנאמר (משלי ג-יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים קטנים מחדדים את הגדולים, והיינו דאמר רבי חנינא, הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן". הביאור בזה, כי היות שהתורה מצד עצמה היא דין גמור, אלא שעל ידי שמלמדה לאחרים שזהו בבחינת חסד הרי הוא ממתיק הדין של התורה.

מעתה בשלמא הרב שמלמד תורה לתלמידיו הרי הוא ממתיק הדין של התורה, אך מה יעשו התלמידים החדשים שבאים ללמוד תורה אצל הרב, ועדיין אינם ברי הכי ללמד תורה לאחרים, כי אם רבי לא שנה רבי חייא מנין לו, וכי יעלה על הדעת שעל ידי שהם באים ללמוד תורה, ימשך ח"ו עליהם הדין מהתורה שנקראת אמת, וכן כאשר אדם לומד בחברותא עם חבריו, איך יעלה על הדעת שנמשכים עליהם הדינים בשעת עסק התורה.

אך לפי האמור הכל על מקומו יבוא בשלום, כי מטעם זה קבע הקב"ה בשעת מתן תורה יסוד גדול בענין עסק התורה: "הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן". נמצא לפי זה שבכל דרך שאיש ישראל עוסק בתורה הרי

והנה כאשר נתבונן נראה, כי זאת היתה מדתו של אהרן הכהן להמשיך חסדים על ישראל ידי שקירבם לתורה, כמו ששינינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): "הלל אומר הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". ופירש הרע"ב בשם אבות דרבי נתן:

"וכיצד היה מקרב הבריות לתורה, כשהיה יודע באדם שעבר עבירה, היה מתחבר עמו ומראה לו פנים צהובות, והיה אותו אדם מתבייש ואמר, אילו היה יודע צדיק זה מעשי הרעים, כמה היה מתרחק ממני, ומתוך כך היה חוזר למוטב, הוא שהנביא מעיד עליו (מלאכי ב-1) בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוני".

וזהו שהעיד הנביא בשבחו של אהרן הכהן (מלאכי ב-1): "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוני, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא". נמצינו למדים מזה כי אהרן הכהן לימד את כל ישראל תורה, ועל ידי זה המתקין מהם את הדין בבחינת "תורת חסד".

הנה כי כן יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה שבחר הקב"ה לדבר אל הכהנים בלשון אמירה רכה שהיא מדת החסד: "ויאמר ה' אל משה, אמור אל הכהנים בני אהרן", כלומר מאחר שהם "בני אהרן" שהמשיך חסדים על ישראל על ידי שקירבם לתורה בבחינת "תורת חסד", לכן ראוי לכהנים בני אהרן ללכת בדרכו להמשיך על ישראל אמירה רכה שהיא מדת החסד.

וזהו שהוסיף הקב"ה לומר: "ואמרת אליהם", שעל כך דרשו חכמינו ז"ל: "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים", שלא יחזיקו את התורה שלמדו רק לעצמם, אלא יזהירו גם את הקטנים ללמדם דרכי התורה, "לנפש לא יטמא בעמיו", שלא יפלו ח"ו ברשת היצר המטמא את האדם, ועל ידי זה ימשיכו חסדים על ישראל בבחינת אמירה רכה.

נמצינו למדים מכל האמור לקח נשגב, כי החובה מוטלת על כל אחד מיישראל לקיים מה שלימד אותנו רבן יוחנן בן זכאי: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך", אלא צריך ללמד את התורה לאחרים בבחינת "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", והטעם לכך הוא, "כי לכך נוצרת", אדם נוצר ללמוד וללמד ועל ידי זה הוא זוכה להמתק את הדינים ולהפכם לחסדים ורחמים.

המדות קודם חסד לגבורה, לכן כאשר ביקש משה להמתיק את הדין מיישראל התפלל לפני הקב"ה: "ועתה יגדל נא כח ה'" - "יגדל" דייקא שיתעורר החסד, "כאשר דברת לאמר", מה שהיה תחילה "דברת" בבחינת דיבור הקשה שהוא דין, "לאמר" יתהפך לחסד בבחינת אמירה רכה.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו מה שפתח הקב"ה רוב מצוות התורה בפסוק: "וידבר ה' אל משה לאמר", שהרי כבר נתבאר כי התורה עצמה שנקראת "אמת" היא בבחינת דין, אמנם המתקת הדין היא על ידי שמלמדים אותה לאחרים בבחינת "תורת חסד". הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "וידבר ה' אל משה לאמר", הקב"ה דיבר למשה את התורה שהיא דין, אולם הקדים לו רפואה למכה "לאמר" שילמד את התורה לישראל, ועל ידי זה יהפוך את הדין של התורה לחסד בבחינת "תורת חסד".

יומתק להבין בזה ביתר שאת מה שפירש ה"זרע קודש" הנ"ל: "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר". משה רבינו הביע מליצה ישרה לפני הקב"ה, הלא אתה בעצמך כתבת בתורתך: "וידבר ה' אל משה לאמר", אשר בכך נתתי לי ציווי להפוך את הדין של הדיבור הקשה "וידבר", למדת החסד שהיא אמירה רכה בבחינת "לאמר", על כן הנני מתפלל לפניך: "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר", שתהפוך את הדיבור לאמירה.

עבודת הכהן שמדתו חסד להמתיק הדין מישראל

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה ששינה הכתוב בפרשתנו, להזכיר אצל הכהנים רק לשון אמירה שהיא מדת החסד: "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", על פי המבואר בזה הקדוש (ח"א רנו:): "כהנים מסטרא דחסד אתו". כלומר השורש של הכהן הוא ממדת החסד.

וכן מבואר בזה הקדוש (פרשת נשא קמח:): על מה שכתוב (תהלים קג-2): "וחסד ה' מעולם ועד עולם, אלין אינון כהני דאתו מסטרא דחסד". לפי זה מבאר הזוהר הקדוש (שם) הטעם שצוה הקב"ה לכהנים לברך את ישראל, כי מאחר ששורשם ממדת החסד, לכן יש בכוחם להמשיך על ישראל בכרכתם מדת החסד. ויש לומר כי זהו שכתוב בציווי על ברכת הכהנים (במדבר ו-8): "כה תברכו את בני ישראל אמור להם" - "אמור" דייקא שהיא אמירה רכה להמשיך על ישראל מדת החסד.

"תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצא לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה... אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים... בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרוקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

אמרו לו תלמידי רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד".

וכבר נתייגעו המפרשים מה ראה רבי עקיבא שהכניס עצמו בסכנה להקהיל קהילות ברבים ולעסוק בתורה. לפי האמור יש לומר, כי רבי עקיבא האשים את עצמו שלא חינך כראוי את כ"ד אלף תלמידי הראשונים להשפיע מתורתם לאחרים, כמו שפירש רש"י (דברים א-1): "ואשמם חסר יו"ד לומר שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה".

לכן כדי לתקן ענין זה סיכן את עצמו להקהיל קהילות ברבים וללמדם תורה, כדי לכפר בכך על מה שלא השריש בתלמידי הראשונים החובה ללמד תורה לאחרים. וזהו שאמר לתלמידי החדשים: "כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו". גילה להם בכך שכל ימיו השתוקק למסור נפשו על לימוד תורה ברבים, כדי לתקן מה שמתו כ"ד אלף תלמידים משום שלא חניכם כראוי.

"וידבר ה'" מדת הדין "לאמר" מדת החסד

בדרך המלך נלך לבאר בזה פירוש הכתוב: "וידבר ה' אל משה לאמר", על פי מה שפירש הרה"ק מראפשיץ זי"ע ב"זרע קודש" פרשת שלח, מה שהתפלל משה לפני הקב"ה אחרי חטא העגל (במדבר יד-2): "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר", על פי הידוע כי דיבור הוא לשון קשה שהיא מדת הדין, ואילו אמירה היא לשון רכה שהיא מדת החסד.

והנה ידוע כי "גדולה" היא רמוז על מדת החסד, כמו שכתוב (דברי הימים א כט-יא): "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת" וגו', וידוע שלפי סדר

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com